

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste Commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
T.a.v. de griffier, mevrouw drs. E.C.E. de Kler
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Amsterdam, 15 november 2011

Geachte voorzitter en leden van de onderwijscommissie,

Op 16 november aanstaande komt u bijeen om te spreken over de vormende taak van onderwijs. Het Platform Mensenrechteneducatie, het Kinderrechtencollectief en de Nationale Commissie voor duurzame ontwikkeling en internationale samenwerking (NCDO) zijn blij dat u tijd vrijmaakt om over dit belangrijke onderwerp te spreken. Via deze brief vragen wij de commissie om er bij de minister op aan te dringen dat wereldburgerschap en mensenrechten- en kinderrechteneducatie een belangrijke(re) plaats krijgt in het Nederlandse onderwijs. Dat draagt direct bij aan het waarborgen van de vormende taak van het onderwijs, en er wordt gehoor gegeven aan verdragsverplichtingen die Nederland op internationaal vlak is aangegaan.

In haar advies 'Onderwijs Vormt' stelt de Onderwijsraad dat vorming een belangrijke taak is van het onderwijs: vorming is 'belangrijk en gewenst'. Ook de minister¹ deelt deze visie, door te stellen dat het onderwijs aan vorming 'een wezenlijke, aanvullende bijdrage [kan] leveren'. De minister erkent verder het belang van vorming, en wijst terecht op recente initiatieven zoals de wettelijke verplichting van scholen om bij te dragen aan actief burgerschap en sociale integratie. Zij spreekt daarbij echter niet expliciet over democratisch burgerschap, wereldburgerschap en kinder- en mensenrechteneducatie. Juist op deze onderwerpen schiet het Nederlands onderwijs aantoonbaar tekort, terwijl de staat hierop wél verdragsverplichtingen is aangegaan.

De minister constateert dat kennisoverdracht en daarbinnen de focus op de basisvaardigheden, niet botst met de vormende opdracht van de school. Het Platform Mensenrechteneducatie, het Kinderrechtencollectief en NCDO kunnen zich hier geheel in vinden. Een onderwijssysteem dat leerlingen helpt om nu en in de toekomst een bijdrage te leveren aan een open, democratische en rechtvaardige samenleving gaat hand in hand met een goede beheersing van basisvaardigheden en een gedegen voorbereiding op de toekomstige beroepspraktijk. Daarbij moeten juist nu in Nederland de kennis, houding en vaardigheden die nodig zijn voor het effectief oplossen van mondiale problemen, van armoede tot milieuvervuiling, aandacht krijgen.

In Nederland wijst onder andere de vooraanstaande pedagoog Micha de Winter² op het belang van een positieve oriëntatie in de opvoeding van kinderen, en in het verlengde daarvan aandacht voor democratie en (wereld)burgerschap in onderwijs en opvoeding. Het is dan ook zorgelijk dat op dit moment de eenzijdige focus in Nederland op toetsresultaten en basisvaardigheden, waarin vaker niet dan wel gezocht wordt naar de verbinding met de vormende taak van het onderwijs, ten koste lijkt te gaan van aandacht voor wereldburgerschap in het algemeen en kinder- en mensenrechten in het bijzonder.

¹ In haar beleidsreactie op het advies van de Onderwijsraad, gedateerd 19 mei 2011.

² Onder andere in zijn boek 'Verbeter de Wereld – begin bij de opvoeding' (2011).

Internationaal wijst de filosofe Martha Nussbaum³ op de gevaren van een te instrumentalistische en materialistische visie op onderwijs. Ook zij wijst op de bredere vormende taak van het onderwijs: op school leer je samenleven en kritisch betrokken te zijn bij de wereld om je heen, zowel dichtbij als ver weg.

Juist dit laatste doel van het onderwijs zou volgens het Platform Mensenrechteneducatie, het Kinderrechtencollectief en NCDO meer aandacht moeten krijgen dan nu het geval is. Op dit moment zien we dat Nederlandse leerlingen op kennis van onderwerpen gerelateerd aan kinder- en mensenrechten laag scoren in vergelijking met leerlingen in andere Europese landen⁴. Nederlandse jongeren zijn Europees hekkensluiter waar het gaat om kennis over kinder- en mensenrechten⁵. En alhoewel aandacht voor burgerschap sinds 2006 voor scholen verplicht is, wordt er bij de invulling daarvan in beleidsstukken en praktijk veelal gekozen voor een specifieke Nederlandse invulling, die vooral ingegeven lijkt door het integratiedebat⁶. Daarin mist een bredere visie op burgerschap, zoals verwoord door NCDO⁷ en andere maatschappelijke organisaties, en zoals vastgelegd in verschillende door Nederland onderschreven internationale kinder- en mensenrechtenverdragen⁸. Weliswaar zijn zowel wereldburgerschap als mensen- en kinderrechten terug te vinden in de kerndoelen zoals die zijn geformuleerd voor het Nederlandse onderwijs, maar de uitdaging ligt ons inziens in een sterkere verankering van deze onderwerpen in het onderwijs. Uit onderzoek van het Platform Mensenrechteneducatie⁹ blijkt namelijk dat kerndoelen gerelateerd aan kinder- en mensenrechten in de praktijk niet voldoende worden doorvertaald in de leermiddelen.

Uiteraard blijven wij ons inspannen om wereldburgerschap en mensen- en kinderrechten in het onderwijs onder de aandacht te brengen. Dit gebeurt bijvoorbeeld via een conferentie over mensenrechten en burgerschap op 2 februari 2012¹⁰, en een conferentie over wereldburgerschap in het voorjaar van 2012¹¹. Het Platform Mensenrechteneducatie, het Kinderrechtencollectief en NCDO zijn ervan overtuigd dat er door een meer structurele verankering van wereldburgerschap en kinder- en mensenrechteneducatie in het onderwijs een wereld te winnen is. Naast het vormingsaspect, is hier ook een economisch belang aan verbonden. Het is een realiteit dat we in toenemende mate verbonden zijn met de rest van de wereld. Een beter begrip van de wereld waarin je leeft, leert en werkt leidt dan ook tot betere kansen op de arbeidsmarkt in een geglobaliseerde economische en sociale realiteit. Maar voorop staat vooral de bijdrage aan de vormende taak van het onderwijs. Naar school ga je niet alleen voor een baan, of om een beter mens te worden, maar ook om ervoor te zorgen dat je later en nu kunt bijdragen aan een betere wereld. Dat kan door leerlingen op te leiden niet alleen voor de arbeidsmarkt, maar ze zich ook te laten ontwikkelen tot wereldburgers die kennis nemen van de wereld binnen én buiten de eigen landsgrenzen, die zich betrokken voelen bij wat elders gebeurt en die begrijpen hoe je eigen leven en keuzen kunnen samenhangen met ontwikkelingen elders in de wereld.

³ In haar meest recente boek 'Niet voor de winst' (2011).

⁴ Dit blijkt uit onderzoek van het Platform Mensenrechteneducatie. Meer informatie is te vinden in de publicatie 'Inspiratie voor Mensenrechteneducatie (2010).

⁵ Zo blijkt onder andere uit onderzoek van het ICCS (2010).

⁶ Deze conclusie werd al getrokken door Barbara Oomen in een ingezonden brief in de Volkskrant van 23 augustus 2011: De school staat in de wereld.

⁷ Onder andere in de publicatie 'Vensters op de Wereld – canon voor wereldburgerschap' van NCDO en de faculteit Geowetenschappen – Universiteit Utrecht (2009).

⁸ Zoals verwoord in art. 29 van het Kinderrechtenverdrag, art. 13 van het IVESCR en het Handvest Democratisch Burgerschap en Mensenrechteneducatie van de Raad van Europa. Zowel door het Platform Mensenrechteneducatie als het Kinderrechtencollectief is herhaaldelijk gepleit voor meer aandacht voor deze en andere verdragen in het Nederlandse onderwijs.

⁹ Dit bleek al uit het onderzoek 'Gemiste Kansen?: Aandacht voor Mensen- en Kinderrechten in het Nederlandse Onderwijs' (2008) rond kerndoel 47. Voorlopige resultaten uit een lopend en nog niet gepubliceerd onderzoek (verwachte publicatiedatum 2-2-2012 tijdens conferentie over burgerschap en mensenrechteneducatie georganiseerd door het Platform en Nationale Expertise Centrum Leerplanontwikkeling SLO) dat het hele basisonderwijs en voortgezet onder de loep neemt bevestigt het beeld uit dit verkennende onderzoek uit 2008.

¹⁰ Georganiseerd door het Platform Mensenrechteneducatie en Stichting Leerplanontwikkeling (SLO).

¹¹ Georganiseerd door NCDO, de datum moet nog worden vastgesteld.

Graag vragen wij u om er bij de minister expliciet op aan te dringen dat zij het belang van wereldburgerschap in het algemeen en kinder- en mensenrechten in het bijzonder tegenover de Onderwijsraad benadrukt, en deze betreft in haar verdere besluitvorming op dit gebied. Met name de verankering van deze onderwerpen in het onderwijs heeft ons inziens extra aandacht. Uiteraard gaan het Platform Mensenrechteneducatie, het Kinderrechtencollectief en NCDO hierover graag verder met u, de minister en met de Onderwijsraad in gesprek.

Hoogachtend,

Namens het Platform Mensenrechteneducatie en NCDO

Barbara Oomen
Platform Mensenrechteneducatie

Frans van den Boom
NCDO

Aloys van Rest
Kinderrechtencollectief

Mede namens de organisaties verenigd in het Platform Mensenrechteneducatie en het Kinderrechtencollectief:

Amnesty International, Anne Frank Stichting, Augeo Foundation, Bernard van Leer Foundation, Centrum voor Mondiaal Onderwijs, CG-raad, Defence for Children- Ecpat Nederland, Dutch Coalition on Disability and Development, Europees Platform, Jantje Beton, HAN -Pabo Nijmegen, Stichting HVO, Ivlos, Kinder- en Jongerenrechtswinkel, Stichting Kinderpostzegels Nederland, Movies that Matter, Nationale Unesco Commissie, Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten, NJR, Nederlandse Vereniging voor de Verenigde Naties, Nederlandse Vereniging voor Leraren Maatschappijleer, Nederlandse Rode Kruis, Plan Nederland, Terre des Hommes, Unicef.